

„LUCEAFĂRUL”

An. V. BUDAPESTA. 1 FEBR. v. 1906. Nr. 3.

A. O. MAIOR

BIBLIOTECA COPIILOR

VOL. I.

CU O POVESTE INEDITĂ DE CARMEN SYLVA

-- NUMEROASE ILUSTRĂȚIUNI --

Va apare în cursul
acestei luni.

În aceeași editură au mai apărut:

	cor.	lei
Octavian Goga: <i>Poezii</i>	2.—	2.50
Pe hirtie olandeză	3.—	3.50
I. Agîrbiceanu: <i>Dela Țară</i>	1.50	2.—
I. Ciocîrlan: <i>Traiul nostru</i>	1.50	2.—
Alex. Ciura: <i>Icoane</i>	1.20	1.60
M. Gorkii: <i>Nuvele</i>	1.—	1.20
Z. Bârsan: <i>Ramuri</i>	2.—	2.50
Coșbuc Gy. <i>Költemények</i> , ford. Révai K.	1.50	2.—

Sub tipar:

Ioan Slavici: *Mara* (Roman).

Octavian Goga: *Tragedia Omului* (traducere).

George Murnu: *Omer Iliada*, 12 cînturi traduse în
versuri. Cu ilustrații.

PM 72

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

SUB DIRECȚIA

Dlor: ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

De demult...

Tot mai rar s'aud în noapte clopotele dela strungă,
Patru înși la popa'n casă țin azi sfat de vreme lungă.

Intr'un sfeșnic ard pe masă două lumînări de ceară,
Plin de grije peană nouă moaie popa 'n călimară :

„Patru juzi din patru sate, dela Murăș mai la vale,
Cu supunere se 'nchină astăzi Înălțimii tale,

Luminate Împărate! — Scriem carte cu 'nristare,
Ne-aū luat pășunea domnii, fără lege și 'ntrebare...

Semne-aveam și 'n miezuine le-aū fost pus de mult bătrînii
De pe cînd în țara asta numai noi eram stăpînii...

Nu mai sînt acum pe cîmpuri, toate le-a sfărmat dușmanul
Și pe Ionuț al Floarii ni l-aū prăpădit sărmanul

Ne mor vitele 'n ogradă și ni-e jale nouă foarte
Și 'nălțate Împărate, noi n'am vrea să facem moarte!

Dar ne vrem moșia noastră, vrem și pentru mort dreptate!
Ale Înălțimii tale slugi supuse și plecate

Am trimis această carte și precum ca să se știe
Scris-am eū popa Istrate în ziua de Sfint-Ilie.

Iar noi patru juzi cu toții nu știm slova și scrisoarea,
Punem degetul pe cruce și 'ntărim și noi plînsoarea.“

La fereastră-s zori de ziuă și pătrund încet în casă,
Juzii treji de gînduri grele, staū cu coatele pe masă.

O nădejde luminează fețele nemîngăiate
A 'ntărit scrisoarea popa; la tot colțul o pecete.

Moș Istrate se ridică, și cu mina tremurată
Pune cartea în năframă, de trei ori împăturată...

27 OCT 2019

✓ 92304

UNIVERSITATEA PETRU MAIOR TÂMBULEA

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș
094636 2613

*Înțolit de drum jitarul Radu Roată se ivește,
Vechi căprar din cătănie știe carte pe nemțește.*

*El așează 'n sîn scrisoarea și sărută mina popii,
Juzi-î string odată mina, le mijesc în gene stropii,*

*Staū cu popa 'n pragul porții, ochiilor spre drum se'ndreaptă,
Cînd cu traista subsuoară și toiagu 'n mina dreaptă,*

*In sclipirea dimineții, care rumenește satul,
Radu Roată pleacă 'n lume cu scrisoarea la 'mpăratul.*

Octavian Goga.

«UNIRE.»¹

Cînd puhoiul năvălirilor barbare trecu, cînd așezările românești se îndesiră, cînd Voevozii se ridicară, cînd statele românești fură întemeiate, cînd puterea Românilor începu să crească, cînd dușmanii începură să rivniască la averea noastră și cînd luptele piept la piept împotriva acestor dușmani porniră, „Neamul“, de-acum era. Pe tot pămîntul cit se întinde între Tisa și Nistru numele neamului trăia, și, din gură în gură, purtat de străini cu batjocură, de frați cu drag, el ducea vestea vieții noastre.

Din adincurile munților pînă 'n largul cîmpilor ori pe culmile dealurilor răsunetul vieții liniștite, cu frică de Dumnezeu și drag de neatîrnare, luia. Și amar de dușmanii nesocotiți, cari ne-ar fi călcat tărîmurile fără voia stăpînului lor, Domnul! Urgia miniei pornite a Românilor chemat de Voevod spre apărarea Moșiei-celei-mari prefăcea în pulbere mîndria semețului dușman. Și munții doară, ori codrii, de mai știa de numele celor trimeși să ispășiască păcatele fraților lor: năvălitorii nedrepti pe pămînturile noastre. Din deal în deal, din culme 'n culme răsuna buciulm dătător de veste rea și se aprindeau focurile ce lumineau văzduhul în nopțile adînci, cînd Românul se pregătia de luptă pe moarte împotriva celui venit ca să-l răpuie. Jăluitor plutia departe plînsul buciulmelor, iar voinicii se porniau, învăluiri în dorul și binecuvîntarea celor rămași acasă, grabnic spre locul primejdiei.

Și se adunau bătrîni și căpitani la sfat în

jurul Domnului, în poenile tănuite ale pădurilor ocrotitoare, iar ostașii așteptau grînd de-ale zilei de mine porunca ce era să vie în clipa următoare. Și căpitani ce-și lăsaseră moșiile, și ostașii ce-și lăsaseră plugurile, cu inima acasă, dar cu mîntea la dinșii, porniau atunci cu urgie răzbunarea cumplită a călcării vetrei lor strămoșești. Înfrinți se risipiau dușmanii noștri, ca fumul, că „așa norocește Dumnezeu pe cei mindri și falnici, pentru să arate lucrurile ominești, cit sint de fragede și neadevurate; că Dumnezeu nu în mulți, ci în puțini arată puterea sa, ca neme să nu se nădăjduiască în puterea sa, ce intru Dumnezeu să-i hie nădejdea, nice fără cale războae să facă, că Dumnezeu celor mindri se pune împotriva.“

Și așa a fost în vremile bune, cînd Domnul și Tara erau una și cînd puterile Neamului, chiar împărțite, erau încă destul de tari în statornicia și unirea lor înlăuntrul fiecărei țări, pentru a sfărma dușmanii și a da la o parte picioarele ce li se puneau în cale spre viață și spre înălțare. Căci frate se simția boerul din sfatul Domnesc al lui Ștefan-Vodă cu boerinașul și moșneanul și muncitorul de pămînt al țării Moldovei. Că aceeași credință în Dumnezeu și aceeași iubire de moșie îi însufleția pe toți și paguba unuia era paguba tuturor.

Dar, spre nenorocirea noastră un alt Ștefan și o altă vreme ca a lui n'au mai venit pentru încercatul nostru popor. Încă dinainte de el cangrena ambiției personale începuse să prăpădiască boerimea. Și doară ea era capul conducător al țării. Iar luptele pătimașe pentru in-

¹ Conferință ținută la „Societatea academică română“ din Berlin în ziua de 24 Ianuarie st. v. 1906.

odăii, cu priviri rătăcite. Eși afară trintind ușa de se zguduiră fereștile cași cind ar fi căzut trăznetul pe undeva pe aproape. Prin curte n'a dat de nime. I se păru că nu stă bine troaca din care bea vitele, — un trunchi scobit de stejar cit toate zilele. Popa îl prinse, îl ridică de pe pociumbașă, bătu cu muchea toporului un pociumb ce era mai ridicat, și ridică iar trunchiul. Apoi începu să se plimbe furtunos prin curte dela șopru pînă la poartă. S'a împedecă de două bucăți de parî. Le-a ridicat și le-a zvirlit peste șură. S'a hotărit la ceva. Se duca și scrie atît: „Sînt tot bolnav. Incă rău. Ștergeți-mi băiatul din șirul clericilor, că poate n'o să mai vie“.

Dar cind să intre în casă să facă scrisoarea, iată un român necăjit intră în curte: „Părinte, să faci bine să vii că-i tare rău mami!“ Popa lancu privi la el ca la un dușman: „Ce vreai, mă? Iară cu moartea? Pare că fără mine nu puteți muri! Ba puteți, veți vedea tu că puteți!“

Să erți, Sfinția Ta, dar e în cele din urmă!

— Asta-î! În cele din urmă! Toți așa zic, că-s în cele din urmă! De ce n'ai venit mai de vreme atunci?

— Nu știam că moare părinte!

— Nu știai că moare! Dar trebuie să aștepti pînă-î să-și dee duhul? Atunci să vine la popa? Cum v'am spus eu în biserică, mă, cind trebuie să spuî popii că ți-e bolnav cineva la casă. În clipele din urmă?

— Ci lasă-mă, părinte, păcatele mele că-mi poate mie ajunge. Nu-mi mai ținea și D-ta acum căzanie!

— Ce căzanie, asta-î minte, mă, minte trebuie să ai!

— Sfinția Ta, vii ori nu vii? Vroiam numai să-ți spun că e dorința mamei să te mai vază odată și să mai sărute odată patrafiru, că știe Dumnezeu ce va fi pe lumea cealaltă.“

Popa, cași cind i-ar fi venit deodată ceva în minte zise: „Spui că-i bolnavă rău?“

— Își dă sufletul, Sfinția Ta.

— Săca-ți-ar capul, de ce nu mi-ai spus mai în grabă!“ Și popa-și luă grabnic patrafirul și-a pornit, de românul abia se putea ținea după el.

Sara, fără să-î spue preutesei ceva, făcu scrisoarea și o trimise. Dar noaptea întreagă popa lancu nu putu să închidă un ochi.

Abia acum, după ce a prins să se liniștiască de izbitura cea dintîi a veștii, abia acum a început adevărata furtună în sufletul lui. I se părea că se învîrte casa cu el, apoi că se cufundă într'o prăpastie adîncă, cu o repezeală uimitoare. Atunci se opintia în blanele patului, să rămînă deasupra să nu se cufunde. Era un întunecăc adînc în jurul lui, numai cadrele aurite ale unui chip luminau în noaptea aceea. Popa lancu își aținti tare privirile asupra chipului aceluia, și deodată un fior rece îi zgudue tot trupul. Chipul popii cel bătrîn îl privia dureros, cu ochii plini de mustrare. Părea că aude un glas ce vine de departe și-î spune mereu la ureche, dar glasul îi pătrunde pînă în inimă: „Nu puteți voi nimic, nu puteți!“ Și tot de departe părea că se apropie icoanele acelea pe cari popa le-a văzut în gîndurile lui de atîtea ori, învăluite în ceață, și despre cari credea că odată trebuie să se lumineze. Venia tot mai

Arhip Roșca : Cap de expresie.

aproape, dar vălul în loc să se subțieze, era tot mai gros pe ele și nu mai putea deosebi nimic. Chipul lui Dan se perdu și el întunecat pîntre celelalte. Vai, și chipul acesta gîndia el să-l vadă odată luminos cumu-i sfîntul soare. Nu știa nici mai înainte ce are să fie, dar simția că odată va fi lipsă de oameni, de oameni luminați la minte, cu inima înflăcărată. Că va fi lipsă de bărbați, cari să stringă la pept un neam necăjit.

Ce vor face ei? Popa lancu nu știa că ce vor face, dar simția că vor trebui să spele o batjocură de veacuri. Și iată, el a vrut să-i dea lui Dan o creștere așa cum și-a gîndit-o el. A văzut Dumnezeu cît a fost de curat gîndul lui. Și iată, limba aceea străină l-a apropiat de-o fată care a nimicit tot ce a zidit el în mintea lui de atîția amar de anî. Bine a zis preuteasa: Las' băiatul, vezi că nu trage să meargă în străini! Dar preuteasa nu știa nimic. Ea a putut zice astfel. Și totuși, era mai bine de lăsa după ea. Unde se va fi dus acum Dan? El va rătăci iac' așa prin lume, se va pierde! Cine știe ce se va alege din el. Și nu va mai ști nime că e feciorul popii lancu. Cu cît se gîndia mai mult la Dan, popa se potolia: Cînd îl vedea cum a fost în anii din urmă, îl cuprindea o milă și o iubire gîngășă. Săracul Dan, că mult a suferit el. Mult și nu ne-a spus o vorbă legănată. Nu, că vedea că pe mine mă doare. Dar am eu dreptul să stau în calea inimii lui? Cîteodată îmi pare că-l am, cîteodată nu. Și asta e! Să nu știu de am dreptul său ba.

O viață întregă de chinuri i se desfășura apoi. Ce va zice lumea de Dan? Tot vor afla odată că nu a venit acasă. Se va întilni el — popa — cu pretinî de-ai băiatului și-l vor întreba: „Părinte lancule, Dan pe unde se mai ține?” — Și el va sta cu gura încleștată și nu va ști ce să răspundă. Și la vr'o petrecere de vară vor întreba fetele: „Dan de ce n'a venit?” și el își va întoarce într'altă parte ochii uzi de lacrimi. Cunoscuții lui, ai popii, îi vor zice: „Nu ți-am văzut de mult feciorul, pe unde-l mai porți la școli?” Și el își va pleca privirea ca un vinovat și se va îngălbeni ca pămîntul. Ce? odată tot va trebui să știe lumea! — Și Dan, acolo departe — între străini pe unde

va fi,— nu va ști nimic de toate acestea. Se va uita la fata aceea cu ochii negri, cu fața albă și va gîndi că altă lume nu mai este. Va suferi, căci nici nu le va auzi — batjocurile străinilor, și lui îi va fi de ajuns că poate s'o vadă pe Ella. O, ba nu! Dan nu va suferi asta. Dacă ar suferi-o, n'ar mai fi vrednic să se gîndiască lancu la el, și iată că se gîndește! Se gîndește și i-e teamă să nu i se întîmple ceva, cum a pornit așa de capul lui în lume. Săracul Dan, că tare trebuie să-i fie arsă inima. Altfel cum și-ar putea inchipui lancu, ca feciorul lui, care e așa de cuminte, să se gîndiască la trînicia dragostei lui cu o fată din așa neam. Nu, nu, e un foc aprig, dar un foc care trece. Numai de nu l-ar arde pe săracul Dan, pînă se va scăpa de el.

Dimineața spuse tot și preutesei, care rămase inlemnită. Bocet.le ei n'au încetat cu săptămîinile. „Săracu Danu ei, ce va fi cu el? Pe unde va dormi? Cine i-a spune o vorbă bună?”

Cătră sărbătorile Crăciunului, Dan le scrisese o carte lungă și duioasă de auz plîns și popa și preuteasa ca doi copii cînd auz citit-o. Să nu-i ducă nici o grijă, că cu el e bine. S'a înscris la drepturi și scrie într'o cancelarie. Nu duce nici o lipsă. De Ella amintea numai atîta că poate s'o vadă în toată ziua. Preuteasa s'a mai liniștit; popa încă părea mai senin.

Dar trecură sărbătorile Crăciunului, a Paștilor, trecu vacanța de vară și Dan nu mai venia acasă. Scria că e cuprins mereu cu scrisul în cancelarie și că nu poate veni.

lancu, cum era preot, știa că tot ce vine dela Dumnezeu vine. A rămas cu o durere mare în suflet, care însă izbucnea foarte rar. Gospodăria lui mergea strună ca și mai 'nainte, și părea de multe ori mulțumit cu sine. Dar nu mai mergea nicăiri. Rar în oraș cîteodată, cu treburi grele. Și atunci i se părea că domniile de pe-acolo se uită cu ochi cercetători la el și că vrea să-l întrebe ceva. Popa trecea repede pe lîngă ei, dar i se părea că aceia ridă desprețuitor dupăce a trecut. — Simțul aceasta i urmărea și acasă. Aci însă totuși se simția mare. Numai cînd trecea cineva — vr'un domn — prin sat, și nu se abătea pe la el, atunci își simțea întregă umilirea. Iar durerea adîncă din

suflet i se răscolia numai după ce se aprindea lampa. Și tot umplea paharele — pentru el și pentru oaspe. Atunci i se părea că nu a uitat nimic din tot ce gândia odată, și să nu fi fost preuteasa să-l imbune, cine știe ce-ar fi gândit străinul de voibele popii.

III.

Soarta lui Dan era hotărâtă, căci Ella ar fi murit chiar numai la gândul că trebuie să se despartă de el vr'odată. I-a scris numai atita că-i bolnavă, c'ar vrea să-l mai vadă, și Dan a pornit fără să se mai gîndiască. Și într'adevăr, era bolnavă, se ofilia văzînd cu ochii și baronița nu mai știa pe ce lume e. Cînd a sosit Dan, l-a îmbrățișat ca pe copilul ei, și în două zile i-a aflat o cancelarie de avocat foarte bună. Putea să trăiască bine Dan și în toată după amiaza trebuia să vină la Ella. Lumea în care trăia Dan acum nu-i mai cerea să se gîndiască. Nu s'a gîndit nici la ceea ce a făcut, nici că ce va urma de aici încolo. Simția numai că e bine așa, nespuse de bine. În toată după amiaza să respire viața de care are lipsă pînă în după amiaza următoare. Incetul cu incetul i se întăria simțirea că în lumea asta nu există nimic afară de dragostea lui. Nu-i venia nici odată în minte viața lui trecută, nu-și mai aducea aminte de sat. Abia cîteodată îi răsăria chipul părinților. Dar așa de șters, încît îl uita foarte în grabă. Vor trece cîtiva ani, s'a face avocat, și atunci nu va fi nici o piedecă s'o poată lua pe Ella.

Vacanțele nu le petrecea în cancelarie cum scria acasă. Mergea cu fata și cu mamă-sa la băi și prin străinătate. Viața lui de trei ani de zile l-a schimbat de nu ai mai fi cunoscut pe feciorul popii lăncu. Să fi venit acum în sat, oamenii s'ar fi uitat mirați după el: „Oare ce domn să fie acesta, măi dragii mei?” Dar lui nu-i da prin gînd, căci părea că nu se mai gîndește la nimica. Dela baronița nu avea să sufere nici o umilire. Era un suflet împăcat, trecut peste apele tulburii ale mării și care nu avea ochi să se mai uite la fată, așa-i era de dragă. Dar aveau rudenii pe cari Dan nici odată nu le-a putut suferi. Domni bătrîni, cu barba albă și cu fețele pocite. Domni tineri, cari pînă nu se dregeau la oglindă, erau negri-

vineți. Domnișoare, cu părul mincinos și cu obraji văruiți. Veniau cînd unii cînd alții pe la baronița, de multe ori cînd era și Dan pe acolo, și atunci nu-și mai afla stare pe scaun. Ce au mutrele acestea cu Ella? Sint așa de departe de olaltă cum e cerul de pămînt. Și în răstimpuri, cînd vedea că Ella ride cu hohot de glumele ușoare ale acestora, simția par' că ceva rece i se apropie de inimă.

Într'o sară s'au adunat la baronița multe din rudenii. Era sârbătoare mare pentru bătrîna sara aceea: mine era ziua nașterii Ellei. Între pahare voia bună cresc deodată. Ella, într'o haină albastră, părea că nu umblă ci plutește prin casă. Dan avea așa o voe cum nu avuse de mult. Glumia acum cu oamenii aceia pe cari mai înainte nu-i putuse suferi. Ochii-i lumineau ca două diamante negre, înlăcrimate. Cu rudenii fetei vorbea cași cînd ar fi fost neamuri de-a popii lăncu, și-i creștea simțirea că a trăit foarte de mult între oamenii aceștia, că e acasă între ei. Cînd se gîndia că mine va fi logodna lui cu Ella, fără să vrea îi veniau în minte crîmpee din viața lui, chipuri din copilărie, dela ei din sat. Dar le vedea așa de șterse, încît ochii nu i se puteau opri mult asupra lor. Ce-a trăit el pînă acum? Nimic, numai de-aici încolo se va începe pentru el adevărata viață.

Veselia curgea tot mai adîncă, răscolind hohote de rîs, doamne ce hohote! Altădată feciorul popii lăncu și-ar fi astupat urechile și ar fi scrișnit din dinți. Acum rîdea și el cu ceialaltii. Așa cătră miezul nopții, rîsul se conteni și oaspeții își întoarseră capetele spre un domn tînăr, vestit de bun povestaș și glumeț. Nu zisese mai nimic în sara aceea pînă acum. Ce va spune? O întimplare petrecută în zilele aceste în oraș. Se preumbla acum de curînd cu niște pretini. Într'un colț de stradă văd doi oameni și o femeie, cum stau pierduți, ne mai știind în ce parte s'o apuce. De cîndu-i pe lume nu a văzut atita prostie tipărită pe fața unui om. Ai fi zis că viața întregă și-au petrecut-o într'o pădure întunecoasă, și că acum miroasă cu nările 'n vînt — ca selbătăciunile — să vadă încătrău s'o apuce. El, povestașul nu s'a mai putut răbda să nu meargă pînă la ei, după ce a văzut că tot într'un loc stau. Căciulile se ridicară

Oscar Späthe: Pescar.

din cap și părul lung, uns, luci la soare. I-a întrebat că cine-s și ce caută? Și bărbății și femea au început să vorbească toți trei deodată, făcând semne neisprăvite cu mâna. Au venit și pretinii lângă el și-au ris să moară, cum oamenii aceia nu-și mai gătau poveștile, deși vedeau că nu înțelege nime nimic, decît o vorbă numai: Ardeal. Și de-odată i s'a luminat și a văzut că aștia nu pot fi decît niște valahi. Se mira el de ce le joacă dobitocia din ochi și din față. I-au făcut să se urce într'un electric, să mai ridă lumea puțin. Dar n'a ris, căci iată a doua zi gazetele scriau de-un scandal petrecut pe electric. Ci-că doi valahi au bătut pe conductorul electricului, fiindcă acesta i-a tot întrebat că unde merg, dar ei n'au răspuns nimic, ci s'au plimbat de citevaori dela o stațiune la alta. Cînd acesta le-a cerut bani și nu voia să-i lase să se coboare, i-au tras acolo în fața lumii o sfintă de păruială, de se strînsese lumea. Poliția i-a dus pe toți trei la răcoare.

„Deștepți oameni, frate! Să prinzi iepuri cu ei!” zise cineva. Și riseră cu toții din inimă. Cum, și Ella a ris? Zîmbit-a oare, sau i s'a părut numai așa lui Dan? Nu, nu a putut să

i se împară. Căci el, cînd a început acela să vorbească, a simțit așa deodată trei junghiuri la inimă, de se îngălbeni ca pămîntul. Ochii i se opriră la Ella și nu și i-a mai luat dela ea pînă nu a isprăvit povestașul. Și iată, cînd au hohotit ceilalți — Ella încă a zîmbit. Lui Dan i se părea că i se apropie ceva rece ca ghiața de inimă.

Din gluma aceea se porniră altele pe socoteala Valahilor. Bătrînii vorbeau despre cruzimile acestor oameni fără suflet, povesteau cu glasuri înălțate fărădelegile lor din răsmiriță. E un popor stupid și chiar de-aceea e brutal. Ce bine era odată cînd puteai plesni trupurile acelea de bestii pînă țîșnia singele, și se zvîrcolia ca un șarpe în țărînă.

Știau toți să spună cite vr'o cruzime sau prostie de-a Valahilor. Unul începu de capii revoluțiilor românești. „Au fost tâlhari de codru! Și nu le-a săcat nici acum de tot sămînța!” Rideau sau vorbeau cu glasuri potolite deșertînd paharele. Și nu se afla un singur om, care să spună o vorbă bună de oamenii aceștia, nime care să spună un cuvînt de apărare.

Dan simția că tot mai tare îi încheașă inima o mină de ghiață. Era alb ca peretele și ochii îi ardeau, de nu te-ai fi putut uita la ei. Nu se mișca însă de pe scaun. Din cînd în cînd părea că valuri mari îi umflă pieptul și atunci privia cu ochi rugători la Ella. Părea că așteaptă să spună ea o vorbă de apărare. Dar n'a spus. Nu, ci a ris și ea în rînd cu ceilalți, umezindu-și ochii negri. Cetise și ea cine știe pe unde o glumă batjocoritoare, despre Valahi, și o spuse cu fața luminoasă.

Lui Dan i se păru că s'a frînt ceva în el, simția că mâna aceea rece atît i-a strîns inima pînă i-a făcut-o numai cit un glonț. I se păru apoi că prin casa întreagă începe să bată un vînt, ce-l izbește puternic în față. Părea că împrăștie și părea că aduce ceva vîntul acesta. Iar lumea începu să se invîrtă cu el și cînd i se păru că acum se cufundă, gemu odată, de rămaseră cu toții incremeniți.

„Ce-i, Bubi? Ce-i cu tine, dragă! Uite cit ești de palid. Ce te doare, scumpule? Vaî mamă, vină că moare Bubi!” Ochii lui Dan priviau nemișcați, arși de o durere mare. Cînd își ridică privirile la Ella, aceasta nu putu să zică

decit: „Ah, mamă!” și căzu în brațele rude-
niilor.

„Ce ai, dle Havasi? Ai năcaz cu inima? Nici nu știam că suferi de inimă. Apoi atunci, vezi bine, petrecerile lungi nu pot să-ți facă bine.

— Da, cu inima. Dar imi trece, nu-î nimic, știu eu că-mi trece!” Baronița se sperie de glasul lui; nu l-a auzit nici cînd să vorbiască așa de adinc, ca de pe altă lume.

„Auzi, dragă, eu văd că suferi. Să dormi în noaptea asta la noi. Trimitem după un doctor.

— Nu, Doamnă, nu e de lipsă. Știu eu că-mi trece.” Iși roti odată prin casă ochii măriți de durere, se sculă și plecă.

În odăița lui părea că i s'a mai ușurat durerea și putea judeca mai limpede. O, da, nespuse de limpede vedea, ceea ce pînă acum n'a văzut. Zguduirii de friguri îi cuprinsese trupul tot, și inima începu să-i bată deodată tare. Îi veniră în minte clare icoanele din trecut. Iși vedea într'o lumină mare copilăria lui. Luncile cu iarba miresitoare, cerul senin și înalt, pădurile întunecate și spre miazăzi munții vineți. Părea că nu le-a văzut în viața lui așa de frumoase ca acum. Preuteasa și popa părea că privesc în depărtări și tot așteaptă pe cineva să vie. O, da, popa lancu e un sfînt! Cînd l-a dus la școlii străine nu știa popa lancu ce are să urmeze. Și iată ce a urmat. Acolo a suferit cu inima arsă de durere, cu dinții încheștați toate bațjocurile străinilor. Ochii îi ardeau și nu cutează să priviască la dascăl în față. Simția că n'ar fi bine să-l priviască. Așa a dus-o el doi ani și n'a spus la nime nimic. Dar iată de cînd s'a întîlnit cu Ella, el a început o altă viață. Îi părea că toată lumea îl privește cu ochi buni, și nu mai auzia bațjocurile ce i se făceau. Ella era străină, dar simția Dan că de-ar fi toți străinii așa, ar fi cu toții frați. Și i se părea uneori că sînt cu toții frați. El n'a mai putut să facă nici o deosebire între nația lui și altă nație. Fără să-i pese cîtusî de puțin, se alipi tare de femeia asta, și era hotărît să trăiască străin, să trăiască în apropierea Ellei. Fără nici o greutate a suferit să-i zică Havasi, cînd erau străini la casă. Ce-i un nume? Dan a tot mers așa orbiș înainte, pînă ce în sara aceasta s'a

descărcat un trăznet aproape de el. Și trăznetul acela a fost risul bațjocoritor al Ellei. — Și din descărcarea aceea s'a făcut deodată lumină în jurul lui, în mintea lui. O, numai acum înțelege el întreaga noapte a înjosirii sale. Aude cum îi sună în urechi bațjocurile vechi de la școală, și-l dor acum, cum nu l-a durut nici odată. Abia acum înțelege cuvintele baroniței, nespuse de umilitoare: „Tot la noi mergi și pe anul viitor? Foarte bine faci. Înveți o limbă, pe urma căreia poți să trăiești în viață.” Adecă limba lui e o zdranță de lăpădat, numai poți trăi în lumea asta cu ea? Și uite, cînd a părăsit seminarul și-a venit ca un smintit să nu moară Ella, baronița în loc să-i dea lăcaș aci la ea și toate celea de lipsă, i-a cîștigat un loc de scriitor. Îi era rușine să-l ție la casă. Da rușine, vezi că a făcut să-i zică și pe alt nume. Să nu știe nime din ce neam se trage. Adecă neamul lui e o bațjocură a lumii? Să nu fie vrednic să stea în rînd cu alte neamuri? Vai Dane, cît de orb ai fost tu, numai acuma bagî de samă. Cît de nefericit ești tu, Dane, că, iată, ochii aceia ce te-au făcut să ieși lumea în cap, nu oglîndează un suflet deosebit de cei pe cari i-ai întîlnit în jurul ei, și pe cari nu ai putut să-i suferi nici cînd. Cum te-ai putut tu hotărî să-ți petreci viața între astfel de oameni?

Dan se cutremură și se umplu de groază: locul ăsta de scriitor baronița i l-a cîștigat. Din el a trăit trei ani! Și i se părea acum că viața lui de trei ani a fost o viață de parasit, slujba lui o slujbă murdară.

Vintul care-l simți la baronița în casă, se porni acum iară. Părea că vrea să-l răcoriască și să spele de pe fruntea lui o pată grea. Și părea că aduce de departe icoane clare, luminoase. Ochii lui Dan se deschiseră mari să vadă bine: popa și preuteasa îl așteptau cu brațele deschise, și icoana aceea întunecată din perete părea că se luminează. — Cum de n'a putut să înțeleagă el pînă acum că toți străinii-s de aceeaș pănură? Uite, acum par' că citește în ochii înlăcrămați ai preutesei, în privirile aprinse ale popii, judecata aceasta!

Dimineața Dan telegrafie acasă: Să trimită căruța la gară. Apoi scrise baroniței cu litere ce pătrunseră prin hîrtie. „Mă duc și nu ne vom întîlni mai mult. Drumurile vieții noastre n'au

fost făcute să se 'ntilniască.“ Dan rămase un răstimp pe gânduri: ce să-î scrie Ellei? Mai avea el să-î scrie ceva? Nu avea. Și cum i-ar și putea scrie acum?

Popa lancu îndată ce primi telegrama, eși furtună pe ușe, rupse căpestrele cu cari erau legați caii în grajd și-î îmbracă în hamuri pînă ai numără zece. Se urcă în trăsură și-î arse din pleasna de fuior. Dar la poartă caii se opriră deodată, frămîntînd pămîntul. Popa-î înfioră să sară în două picioare. Preuteasa Maria eși speriată în pridvor. „Pentru Dumnezeu, lancule, ce te-a apucat? Îmî vine să-mî fac cruce! Ce-î cu tine, lancule? Unde ai de mers cu căruța?

— Vine Dan, Marie, astăzi vine!

— Vine? Atunci mină, părinte, mină în grabă!“

Numai peste citeva clipe au băgat de samă că poarta e închisă. Căruța a trebuit dată înapoi și numai după aceea durui podișorul dela poartă. Barba popii flutura în vînt și caii se umplură în grabă cu spume.

Cînd sosi șirul lung de vagoane, cum trecură puțin de gară, popii i se păru că nu vrea să se opriască și începu să alerge după ele. Cînd se coborî Dan, popa lancu l-ar fi cunoscut dintr'o mie, deși nu mai era Dan cel de odată. Nu l-a sărutat, nu l-a strîns în brațe, ci strîngînd mîna băiatului ca într'un teasc de fer, i s'a uitat drept în ochi: „Ai venit, Dane? Era să mori acolo prin străini! Bine ai făcut, Dane, bine-ai făcut. Nu te teme, Dane, va trece tot. Ajută Dzeu.“

Căruța porni într'o goană și mai nebună. Ai fi zis că la mijlocul drumului caii vor trebui să plesniască. Popii i se păru că a furat o comoară scumpă și aleargă să o ascundă acasă cît mai curînd. Din cînd în cînd își da peste umăr barba mare: Dan era tot în căruț! Și lancu ardea cu pleasna de fuior iepele pe spinare, pe șolduri, de părea că le sînt întinse sforî pe sub piele.

Popa a tras în sara aceea o cină pînă după miezul nopții. Îi spunea preuteasa: „Las să se culce Dan. Ce, atîta amar de lume cît a venit, l-a zdrobit cumu-î măru!“

— Ba nu! Ce știi tu! Așa-î, Dane, că nu ești ostenit? Spune numai, Dane. Spune, frate, ce sfîntu, doar nu te vei fi ostenit.“ Și lancu

il învăluia cu o privire prin care vedea un suflet aprins, desfăcut par' că de trup, care în toată clipa poate să porniască într'un avînt măreț, să nu se mai întoarcă.

„Simțiam eū, frate, că tu nu vei putea suferi nici o umilire. Gîndul acesta a ținut sufletul în mine. Măi, Dane, mă, ce crezi tu, ce ar fi fost de nu te mai întorceai? — Ia, ar fi trecut ele odată și zilele ce le mai aveam de traiu! Cine ar fi știut dintre noi atunci: ce e viața?“

Popa se frămînta pe scaun și nu se putea așeza bine.

„Drept ai, Dan! Asta din sufletul meu a eșit. Sîntem și noi cineva în lumea asta. Și nu și-a mai bate nimeni joc de noi. Acum să știi că ești om, Dane! Bea, frate, să bem paharul acesta iar în sănătatea ta.“ Și el ciocnia, cași cînd ar fi vorbit cu un străin: „Să trăiască Dan, la mulți ani să trăiască!“

Dan dormi bine, după ce vr'o trei nopți de zbucium îl storseseră, cași cînd ar fi zăcut patru luni pe coaste. În zilele următoare, incetul cu incetul i s'aū luminat și cele din urmă ascunzișuri întunecate ce i-aū rămas în suflet. În aerul învîtor, sub bolta albastră de cicoare, obrajii lui începeau să se rumeniască. Zicea de multe ori cu ochi umezi: „Vai, mamă, cît e de bine acasă!“

Dar n'aū trecut trei săptămîni și Dan căzu la pat. Se usca vîzînd cu ochii și părea că-l cearcă niște junghiuri pe la piept. Noaptea dormia foarte neliniștit și-și aducea aminte de multeorî de chipul Ellei. Ce va fi gîndit fata aceea, cînd el a părăsit-o în ziua logodnei? Bine, dar ce drept mai avea să se gîndiască? Nu și-a bătut ea joc de Dan, nu a ris ea împreună cu ceialalți? Dar dacă ei nici prin minte nu-î va fi trecut că-l va supăra? Putea el să creadă, că Ella a ris din răutate? N'a avut el vreme să-î cunoască sufletul? Nu i-a rămas lui pînă în sara aceea impresia ce-a avut-o mai întîi cînd a văzut pe Ella: că e un inger? — Și din zbuciumul de gînduri, i se limpezia tot mai tare unul: Ella e nevinovată. Și-atunci simția o durere, pe care n'o mai simțise nici-odată în viața lui: i se părea că din inimă îi șoptește un glas plin de durere: „Dane, asta e dragostea ta? Vrednic ești tu, că fata aceea și-a oprit odată ochii la tine?“ —

Și lui Dan îi venia să stringă, să se înădușe cu perinile din pat, să înțepeniască deodată, să nu mai simtă nimic.

Preuteasa atîta i-a melițat popii, pînăce lancu a fost silit să meargă după un doctor.

Acesta făcu o față îngrijorată și-i spuse popii între patru ochi: „Părinte, e primejdie. Poate să fie atacă în toată clipa de boală de pept. E din cale afară prea agitat, de nu se mai scapă de ferbințeli.“

Lancu privi încrunțat la doctor: „Ce primejdie, doctore, ce primejdie? Las' că-i trece, știu eu că are să-i treacă. Ce știi Dta!“ Doctorul porni mînios și-i spuse că mai mult să nu-l cheme la casa lui.

Și drept avuse popa lancu. Dan se ridică din pat și se întremă în curînd. Făcea plimbări lungi pe cîmp, prin păduri și cînd venia acasă, preutesei i se părea că-i tot mai frumos. Bun e Dumnezeu, va mai trece și vremea pînă la toamnă și atunci Dan va pleca să-și urmeze drumul acolo unde l-a lăsat: să se pregătiască pentru chirotonire. — Acuma să-l vadă fetele din jur, Doamne, știu că și-ar scoate vorbe rele, de să umpli o țară cu ele. Numai iacă, Dan nu vrea să meargă la nici o petrecere. Las' numai, pînă va intra între oameni! l-a veni lui voia atunci.

Popa se liniști și aștepta să vină odată Septembrie. Lancu, dacă ar fi fost după el, nu i-ar mai fi amintit lui Dan nimic, că ce are să facă. Era bărbat acum și știe el ce face. Dar preuteasa vrea să aibă cit mai în grabă o noră în casă. — Și feciorul era hotărît să meargă acum pe drumul pe care i-l vor arăta părinții. — Înainte de plecare însă, lui Dan îi sosi o scrisoare. A luat-o dela cancelarie și așa acasă nu știa nime de epistola asta. Dan cunoscu litera măruntă și-l cuprinsese un tremur nervos. „Nu vrea, Bubi, să te supăr. Dacă-ți place ție așa, fie. Tu vei fi fericit. Dar pentru Dumnezeu, atîta poți face și tu în lumea asta pentru mine: vino, să ne mai întilnim odată. Numai odată să te mai vad. Nu vor fi neamurile la noi. Îți promit. Dar de nu vei voi să fii nici atîta samă. Doamne, nu știu ce va fi atunci. Te-aștept, Bubi, să știi că te-aștept. Să-mi spui, că nu poți veni pînă peste un an, pînă atunci aștept. Numai să știu că vii!“

De cînd a primit scrisoarea pînă la plecare, Dan era voios ca un copil, căruia i-ai dat o jucărie plăcută. Ella e tot așa de bună și curată. Se minuna preuteasa, se ciudia și popa și amîndoi se gîndiau: „În sfîrșit s'a întors băiatul pe calea cea bună.“ Dar în ziua plecării părea că i-au luat cu mina bucuria lui Dan. Privia cu niște ochi pe cari nu i-a mai văzut popa lancu în viața lui: se mestecase în privirile acelea duioșie, teamă, întrebare, învăluite într'o ceață de durere. De ce se uita Dan așa de mult la scrisoare, la preuteasă, la icoanele din casă? N'a mai văzut el scaunele și paturile? Uite, pînă și scăuneșul cu trei picioare, în care mestecau mămăliga, încă îl ridică, privește la el și-l pune iar jos. Apoi din grădină era să nu mai vină. Și cînd venia se vedea bine că și-a șters ochii de lacrimi.

O despărțire așa de duioasă nu le-a făcut Dan niciodată.

„Sărut mina, mamă, și să mă ierți...!“ Preuteasa izbucni în plîns.

„Să mă ierți și dta, tată. Te-am supărat mult în viață!“

Popa rămase cu ochii mari, deschiși.

„Cum vorbești tu, Dane, cum să te iert? Te-am iertat de mult, frate.“

Dan se sui în trăsura, dar acolo îl podidiră lacrimile.

„Auzi, Dane, auzi, copile. Las' nu merge azi. De ce să pleci cu atîta inimă rea? Nu-i grabă, știi, azi nici nu e comunicație directă. Trebuie să aștepti într'un loc 6 ceasuri. Ce-i face tu acolo, Dane? Las', pleci mine și nu aștepti nici-o jumătate de ceas!“

— Mă duc acum, tată, las' că mă duc. Mîna, Gheorghe!“

Gara nu era departe, și Dan a plecat după ojina cea bună. Cît ce se depărtă de casă, sluga trebui să lase caii în pas, căci Dan părea că vrea să-și iee rămas bun dela toate casele, dela toate hudițele din sat. — Doamne, ce case frumoase. Străluciau de albe și o mîndrie părea că se desprinde din orice casă și curte largă. Și uite, pe la porțițe ce mai bulgări de copii: să-i frîngi în genunchi. Unde a mai văzut Dan așa odrasle? Și a umblat și prin țări streine. — Femeile bătrîne pe la porțițe, cu furca în briul de lînă, să vie un măestru

mare să le vadă și-apoi să uimiască lumea cu tablourile sale. Și uite, carul acela, cu doi boi ce se leagănă în mersul domol, pare că de-a dragul să te intinzi pe finul de pe leasa lui, să-ți vie somnul, și numai din cînd în cînd să-ți ridici puțin capul și să zici ridicîndu-ți pălăria de pe ochi: „Cea, Păun!“ Luncile cu otava moale, deasă, pare că te chiamă să te cobori din căruță și să te plimbî pe lîngă ele, odihnindu-ți privirile pe covorul verde. — Și iată aici pe priponul acesta, aici e mai bine, că de aici se vede tot. Dan nu se mai putu răbda.

„Las', Gheorghe, las' să măi stee, să măi răsufle caii!“

Gheorghe nu putea înțelege cum să răsufle, cînd abia au făcut cițiva pași, abia aū eșit din sat.

Satul de aici nu se vedea, numai unde și unde albind, ca pete de var printre pomi. Dacă știaî încătrău e biserica, puteai să bağı de samă și clopotnița neagră.

Soarele se apropia de sfințit și umbrele dealurilor cădeau ușoare și moi. Răcoarea se coboria din înălțimi, făcînd să fie văzduhul și măi curat. Bolta ceriului albastră părea măi groasă, spre miazăzi se răzima de munții fumurii. În oprit pășteau vitele albe, dăngănînd din cînd în cînd clopotul vr'un boū împungaciū ce mergea în frunte. Caprele pe măgură, inprăștiate printre spinî, le ciuguliau frunzuțele, furnicînd neastîmpărate. În răstimpuri se ridicaū în înălțimi mugete de vaci, ce tot daū să scape din ciurdă acasă. Și măi rar răsună boncăitul minios al taurului. De pe coaste și din văi venia glas de fluer. Melodii frunte, nepotrivite dela copii ștregari, ce acum se învață să zică, și melodii pline, unduloase, pline de fiori, din fluerile tinerilor la cari le mijește mustața. Ca într'o biserică largă, sonoră, plîngea sufletul îndurerat, viū, al doinei.

„Bade, de dragostea noastră
O 'nflorit doi pomi pe coastă,
O 'nflorit și s'o uscat...
Dragi ne-am fost, și ne-am lăsat.“

Pe drum treceau care cu fin, așa de frumos încărcate de părea că le-ai pieptenat. Și de asupra sulului, de lîngă gluga albă, răsăria cite un cap bălan de copil, clătîndu-se încet cași

cînd ar vrea să adoarmă. Românul pe lîngă car, cu biciul pe umăr, se leagănă și el în mers domol. Iată acolo, în lunca aceea, a fost otava măi mare, că acum o string în mici căpițe flăcării, pe cînd fetele tot pășesc după greblele ce aleargă harnice. E atîta sănătate și atîta viață în tinerii aceștia și așa frumseți găsești între ei, cum n'a văzut Dan în lumea pe unde a umblat el.

Feciorul popii Iancu se uita la toate acestea cași cînd nu le-ar măi fi văzut nici odată. Privește și nu se măi satură. Cîta frumseță, Doamne, și cîta sănătate. Știi, să stai totdeauna cu fruntea ridicată, cînd te întrebă cineva: „Ce nație ești?“ Și el unde merge-acum? . . . Între cei cari aū vorbit așa de bațjocoritor despre viața lui. Acolo unde îi vor zice iar Havasi, să nu măi știe nime, că de unde a venit. Lui Dan îi trecu un fior rece prin tot trupul. Ce să caute el între oamenii aceia? Ce rost are viața lui acolo?

Pricep ei ce-i frumos și bun în lumea asta? Dar chiar să priceapă, ce urmează de aici? Nimic. Pentru oameni față de cari nu aū decit dispreț, de bună samă că nu vor face nici un bine. Dar tu care știi ce plătește tulpina de unde ai pornit, care cunoști durerile, idealurile unui neam, să te inchizi într'o cetățue și să nu măi eși de acolo? Nu, nu, sufletul tău, Dane, e cu mult măi larg, cu mult măi adînc! Ți-a răsărit în cale o femeie, ai iubit-o, o iubești și acum, dar iubirea asta vezi bine că te smulge, te înstrăinează de acolo, unde ai putea să trăești. Vai, Dane, aceea nu-i viața ce ți-ai închipuit-o tu măi nainte: să te retragi într'un colț de lume cu femeia pe care o iubești și să nu-ți măi pese de nimic. Vezi tu bine, cum ți se ridică peptul cînd privești peste sat, peste hotar, sus în înălțimi, departe la munții vineți. Aceste toate te cunosc, măi Dane, și le-a dat Dzeū ție ca aici să-ți areți vrednicia vieții. Cine știe dacă nu a ris și Ella atuncî din inimă ca și altele? Așa-s femeile, ușoare. Dar, măi Dane, un bărbat nu se lasă să-l poarte o femeie de mină! Ce să cauți tu în negura aceea vecinică, în furnicarul acela de oameni trecuți înainte de vreme? Să colinzi iar străzile, ca să găsești o casă?

Dan se frămînta așa cu gîndurile, pe cînd sluga se uită la el uimit: oare de ce nu măi

vine domnişorul să mergem? Cite odată îşi vorbeşte în gând aşa de duios, de ochii i se umplu de lacrimi. Măi, Dane, mă, să plecî tu aşa pentru totdeauna, fără să spui o vorbă legănată cuiva. Să nu se supere? Par' că aşa nu se vor supăra! Ce inimă ai tu, Dane?

Din clopotniţă începu deodată să se împrăştie în văzduh, învîlindu-se, valurile cîntecului de aramă. Umplură cuprinsul întreg, trecură peste deal, treziră şi pădurile vecine. Lui Dan i s'au părut de tot ciudate valurile acelea de cîntec.

I se părea că-s nişte vestitori ce aleargă grabnic în toate părţile, pornesc furtună spre munţi, vin iar înapoi, ca biciuiţi de o putere nevăzută. Glasul acela dureros îi pătrunse în suflet.

„Cine a murit, Gheorghe?

— Ştie Dumnezeu, domnişorul. — Nu ştiu, domnişorule, au fost mai mulţi pe ducă.“ Dan îmbrăţişă iar cu privirea satul şi hotarul întreg, de-asupra căruia plutia chemător, plin de durere, glasul clopotului. Un oftat adînc, prelung, ca la oamenii ce mor, îi ţinu peptul înălţat, apoi îşi aţinti ochii ageri, plini de vîpăi la Gheorghe, măsurîndu-l din creştet pînă în tălpi. Vlăstarul de ficior se miră că de ce se uită aşa la el ficiorul popii. Zise scurt: „Nu plecăm?“ Dan, fără ca sluga să-şi deie samă, îl îmbrăţişă şi-l strinse cu putere la pept:

„Întoarce, Gheorghe, întoarce că mergem acasă!“

I. Agirbiceanu.

De ursită . . .

*C'o zi 'nainte la bunica
Aū tîinuit ceva 'nsemnat,
Că prea îi străluciau nepoatei
Frumoşii ochi cînd a plecat,*

*Şi mult aū stat în prag, — pe semne
Nu poţi să te desparţi uşor,
De-un suflet, căruia în viaţă
I-ai spovedit întiul dor . . .*

*„Aşa să faci, că-l vezi aeeva
În noaptea de ajun în vis
De-o fi ul tău“ . . . Şi n'ar fi fată
De n'ar cerca ce i s'a zis.*

*Furiş din căldăruşa popii
Şi-a luat un fir de busuioc,
Şi vrăjei lui îşi cer nădejde
Alitea visuri de noroc . . .*

*L-a pus sub cap, menindu-l tainic,
Busuiocul sfînt cînd s'a culcat : —
Tu dorule, ia-ţi grai şi du-te
De-i spune minî că l-am visat . . .*

Brăila.

Fatma.

CRONICĂ.

GRUPĂRI LITERARE. (II) Dintre grupările literare-din România, de cari ne-am ocupat în nrul trecut, cea mai importantă şi cea care trebuie să ne intereseze pe noi mai mult e gruparea dela revista „Viaţa Literară.“

Făcînd abstracţie dela motivele mărunte ce au contribuit la zîmşirea ei şi dela faptul dureros că o ştim susţinută de o întreprindere ovreiască cu un trecut şi prezent ticălos — singurele motive cari ne-au îndreptăţit să o înşirăm alături de „Viaţa Noastră“ şi „Curentul Nou“ — aceasta e gruparea cea mai serioasă, cea mai apropiată de noi sufleteşte şi cea mai inrudită cu sănătoasa direcţie naţională în literatură.

În fruntea revistei *Viaţa Literară* stau doi dintre scriitorii noştri de seamă, dintre cari unul e părintele sufleteşte — alături de dl Vlahuţă — al mişcării dela *Sămăntorul*, iar al doilea e unul dintre foştii stîlpi ai acestei reviste. Întreaga lor activitate e una dintre cele mai frumoase manifestări ale minţii româneşti.

Despărţirea de fosta lor odraslă şi întemeierea unei reviste noi, ne-a surprins, fiindcă ştiam bine că munca, dorul lor de o nouă şi mai sănătoasă îndreptare „pe căi normale a mişcării noastre literare“ şi le puteau vedea realizate, întorcîndu-se din nou la altarul *Sămăntorului*. Iar dacă n'au făcut-o, noua grupare trebuie că-şi are motivele ei temeinice şi binecuvîntate, pe cari cetitorul, dacă le caută pe paginile primelor numere, le şi găseşte învîluite în duhul blîndeţii şi-al păcii.

Insistăm asupra acestor motive nu cu gîndul nesocotit de a jigni pe unii sau pe alţii, nici cu cel de a ne da aere că ştim mai mult decît ni se spune, ci numai şi numai pentru a spune adevărul, desluşînd publicul : cum adeseori lucrurile mărunte stau la temelia celor mari. Mai sîntem adînc convinşi că fruntaşii noştri, stimaţi şi iubiţi de noi, au săvîrşit o greşală fundamentală atunci cînd şi-au dat mina cu străinii. E vorba de călcarea unui principiu moral, care pentru noi cel de-acasă e o

tablă de legi, și de aceea ori unde și din orice motive ar trece ai noștri peste dînsul, nu-l putem aproba.

Auzind, că ardelenii noștri din România se *infrățesc cu Iadul* pentru a porni o nouă revistă, toți așteptam cu nerăbdare primul număr, în care nădăjdiam că ni se va spune limpede și răspicat ce i-au îndemnat să se grupeze aparte, ce idei de ordin mai înalt i-au determinat să-și dea în teascu *Adevărului* rodul sufletului lor românesc?!

Cuvîntul înainte, semnat de cei doi directori, nu ne-a risipit însă nedumerirea, fiindcă ne spune numai lucruri vagi: că revista se deschide fără a formula programe și fără gîndul de a determina curente, că în coloanele revistei se pot răsfața toate talentele — o promisiune cam largă! — că în aprecierile critice o iscălitură nu obligă pe ceilalți — aidoma ca la „Curentul nou!“ —, că tinde a deveni o oglindă a *întregei* mișcări literare, după cum ne arată titlul ei.

Adevăratele motive cari au dat ființă *Vieții Literare* ni se tăinuiesc. Alte vederi decît ale *Sămănătorului* în materie literară nu pot fi; nevoia de o grupare literară ardeleană aparte, asemenea nu se poate admite; *faptele* sași munca *pozitivă* din coloanele revistei tot așa, fiindcă scriitorii sînt cei dela *Sămănătorul* — cu excepțiuni prea disparente — cari n'au putut găsi vre-o constrîngere sau vre-o restrîngere a talentului lor la această revistă, întrucît activitatea lor artistică a fost în totdeauna bine apreciată de directorul ei.

Cari sînt atunci motivele acele temeinice și binecuvîntate?

Pe unele ni le spune articolul „Luptele Literare“ din nrul 3 al *Vieții Literare*. Ele sînt indestulitoare.

„Ne trebuia o atmosferă mai curată, o școală — dacă voiți — în care talentul munca și străduința spre desăvîrșire sînt mai prețuite iar abuzurile săvîrșite „în numele poporului“ și în acela al „ideilor înaintate“ sînt înlăturate; ne trebuia o școală în care însași persoana scriitorului e mai cruțată și libertatea dezvoltării lui individuale mai sigură.

Școala aceasta serioasă nu ne-o pot da „războitorii“ — cari în general nu pot să creeze sau să schimbe curente, ci să și le însușiască cel mult pe ale altora — ne-o promit însă doi din cei cari prin munca lor *pozitivă* au stat totdeauna în fruntea vieții culturale și a căror nume și trecut sînt în acelaș timp un întreg program de acțiune în viitor.“

Acei *războitori*, cari își însușesc curente create de alții, cari se indeletnicesc cu „trîmbițarea“ lor, cari se laudă mereu că „am reușit să creez un curent“, să nu-și

inchipue cineva că sînt vre-o tabără de oameni fioroși și răi; e un singur om: dl N. Iorga! Aici e de a se căuta unul dintre factorii cardinali cari au determinat gruparea dela *Viața Literară*.

Nouă ne-ar fi plăcut, și tuturor care se uită spre București ca la un soare cultural, să-i vedem pe cei aleși ai neamului nostru adunați, umăr la umăr, susținînd, desăvîrșind și răspîndind *Crezul* sfînt al *Sămănătorului*, iar noi de aici să propovăduim, să tîlmăcim neconținut printre ai noștri scrisul *bun* al apostolilor din Regat.

Aceasta era dorința noastră *ideală*!

Iată de ce ne doare, cînd îi vedem pe fruntași divizați, cînd îi știm împrăstiați din pricina unor sentimente mărunte și trecătoare și cînd, mine ori poimine, îi vom vedea pășind bărbătește, pe față, unii împotriva altora.

E evident că învrăjbirea lor, de va urma, — și ne-ar plăcea dacă aluziile reciproce de pînă acuma ar rămînea proroci mincinoși — o să fie în paguba *ideii* ce-o profesază și unii și alții: *Viața sănătoasă artistică și literară*.

După aceste constatări, asupra cărora nu ne-ar face nici o bucurie să mai revenim, vom trece la cavalerii ideilor străine, pentru ca să sfîrșim cu o întinsă dare de seamă despre revistele cari apără naționalismul în artă. —

Octavian C. Tăslăuanu.

Notiță artistică. O parte dintre ilustrațiile acestui număr sînt reproduceri după lucrările originale ale Dlui Voinescu. A nu se semui cu dl I. Voinescu, care-și zicea odinioară *dela Docuzești*, astăzi Voinescu-Ciaiu, și miine mai știe Dumnezeu cum, — și care se dă, pînă la un punct, drept pastelist. D. Voinescu Eugeniū nu mai este tînăr, ba chiar e bătrîn. A fost în tinerețe consul la Odessa ori la Atena. Nu de mult a ocupat onorabilul post de prefect al unui mic district moldovean, Filciū mi se pare. Nu pot spune ce legătură ar putea exista între administrație și artă, nici întru cit una reclamă pe alta, știu însă cu siguranță, că relațiunile diplomatice de pe timpuri, precum și multele cunoștințe politice mai dincoace, au prins foarte bine: grație lor, astăzi, tablourile se vind. Am putea spune că Dl Voinescu din *marine* și-a făcut o specialitate. Îndeminarea cu care sînt executate, oarecare acurateță, le fac gentile, agreabile, mai mult decît suportabile. Credem că despre domnia-sa, dacă cumva posteritatea nu va fi prea exigentă, are să se fie seama ca de un diletant de talent, care a numărat foarte mulți apreciatori în epoca sa, și care a făcut pictură tot așa cum odinioară a făcut diplomație și mai tîrziu administrație, — fără mare pasiune, cu multă chibzuială însă.

Zugravu.

Despărjămintul Cluj al *Asociațiunii* își continuă nerosos *Biblioteca* începută. Nrul 2 al acesteia cuprinde o istorioară cu învățături morale, scrisă limpede și frumos de Dr. E. Dăianu. Titlul istorioarei e *Ursu Broina*. Nrul 3 e *Căldarul dela Cluj*, cuprinzând, o navelă de M. Sadoveanu, poezia Plugării de O. Goga și o dare de samă despre "Sărbările dela Sibiiu, cu ilustrații.

Societatea studențească *Petru Maior*, care are o misiune atât de importantă pentru educația națională a tinerilor ce urmează cursurile universității de aici, a început o interesantă serie de conferințe și comunicări. Dl G. Pop a cetit conferința sa despre poeziile dlui Goga, interpretând just opera poetului și relevând unele momente nouă, cari s'au trecut cu vederea în dările de samă și recenzionile de pînă acum. Alți doi studenți au cetit și interpretat cartea dlui Iorga, *Neamul Românesc în Ardeal și Țara Ungurească*, și *Taina a șasea* de dl I. Gorun.

Cu aceste conferințe membrii societății au aflat calea cea dreaptă, pe care desigur vor urma-o cu străduință.

În *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie* de Dr. K. Vollmöller pe 1906, dl Dr. Sextil Pușcariu publică o dare de samă despre mișcarea literară românească din anul trecut, apreciind drept și „sine ira et studio“ activitatea celor mai de samă reviste și opere literare.

POȘTA REDACȚIEI.

E. P. Sibiiu. „Boala de-a face versuri“ nu e primejdioasă, dacă izbutești să spui ceva. Strofele trimise sînt mute... deși sînt multe.

Aurel din Bănat. Poezia trimisă spre „criticare“ e un cîntec de lopătar neindeminat.

Astra. Faceți rău că v'ascundeți numele. Încercările DVoastre au licăriri, cari, dacă n'ar fi întunecate de artițiile de cuvinte, ar fi frumoase. Mai faceți greșala fundamentală pentru orice începător de a Vă măsura puterile cu *pastele*, cari cer rutină și mult talent. Răscoliți frământările intime ale sufletului DVoastre, poate din ele ați putea închea mai ușor ce doriți.

Dlul T. Alba-Iulia. Schița de călătorie nepublicată Vi s'a înapoiat cu posta din 8 Febr. l. c.

Dlul V. L. Craiova. „În amurg“ păcătuște în întregime ei. *Stîna*, *ciobanii*, *dulăii* și *urechiații*, de cari se ocupă poezia DVoastră, au intrare în literatura noastră, dar numai după botezul în apa Iordanului... a artei. Să nu Vă închipuiți că un pomelnic rimat de țărănisme *astăzi* e de ajuns pentru a fi poet... Aparențele înșală de multeori!

R. M. Comedia „O după-amiază de toamnă“ Vi s'a înapoiat. Amănunte găsiți în scrisoare.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

V. G. (B. P). Volumele s'au expedit deja. D-ta nu ești între acei abonați cari se bucură de favorul amintit pe cupon. Poate de altă dată. Mulțumiri pentru deosebita bună voință.

APARE:	ABONAMENTUL:
La 1 și 15 a fiecărei luni, stil v.	Ediția de lux: — 20 cor. la an
Prețul acestui număr 50 bani.	Pentru străinătate: 25 „ „
Pentru România 65 bani.	Ediția simplă: — 12 „ „
	Pe jumătate de an 6 „ „
	Pentru străinătate: 16 „ la an

Redacția și Administrația:

17., Strada Molnar, Nr. 10.

Redactor: OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU.

BIBLIOGRAFIE.

N. Iorga, *Istoria Românilor în chipuri și icoane*. Vol. I. Minerva, București, 1905.

T. Cimpianu, *Roadele milei creștinești*. — Nouă așezăminte de îndreptare morală. — Editor: Dr. E. Dăianu. Cluj, 1905. Prețul: 3 cor. 30 fil.

M. Dragomirescu, *Dramaturgie Română*. București, 1905.

Dr. Ioan Rațiu, *Timoteiu Cipariu*, — viața și activitatea lui. — Tipografia Sem. arhidieceșan. Blaj, 1905.

Carmen Sylva, *Valuri Alinate*, traduceri de G. Coșbuc. Minerva, București, 1906.

Dr. Ioan Rațiu, *Vasile Cîrlova*, studii istoric literar. Tipografia Sem. arhidieceșan. Blaj, 1905.

Petru Vancu, *Monografia comunei Măderat (Magyarad)*. Arad, 1905.

Șt. O. Iosif, *Credințe*. — poezii — Minerva, București, 1905.

Al. Cazaban, *Cutrerind*. București, 1905.

Predici sau învățături la toate Duminicile și sărbătorile anului, culese de *Petru Maior* de *Dicio-Sin-Mărtin*, editate de Dr. E. Dăianu. Partea I. Cluj, 1906.

Aviz abonaților!

Aducem la cunoștința tuturor abonaților noștri cari nu și-au reînnoit încă abonamentul pe 1906 că, — întrucît nu vor dispune altfel trimițîndu-ne mai înainte abonamentul pe semestrul I. — pe ziua de 1 Martie n. ne vom permite a le prezenta chitanța de abonament pe 6 luni prin oficiul postal competent.

Admin. revistei „Luceafărul“

Advocatul

Dr. AUREL OLTEANU

și-a mutat cancelaria avocațială la

BUDAPESTA

I. Bercsényi-u. 9 sz. I. em.

Românii cari au treburi judecătorești în Budapesta ori doresc informațiuni și acte dela judecătorii adresându-se acestui avocat, vor primi, în cea mai scurtă vreme, toate deslușirile dorite.

A apărut:

NEAMUL ROMÂNESC ÎN ARDEAL

și

ȚARA UNGUREASCĂ

VOL. I.

de

N. IORGA.

— De vânzare la Librăria noastră.

„Luceafărul“

Colecțiile «Luceafărul»-ui pe anii trecuți se vînd numai legate. Expediate franco costă :

Ediția simplă (An. II, III și IV.) cite 30 cor.

Ediția de lux (Anul IV.) 40 »

Anul I pe 1902 lipsește !

Kurczk & Tsa

Primul institut de chemigrafie. Execută clișee în aramă și cinc, pe lingă garanție și prețuri moderate.

Budapest.viii. Szentkirályi-utca 13

ARDELEANA

Institut de credit și economii, Societate pe acții. Sediul Orăștie, casele proprii. Fondată la 1885. — Capital social: 500,000 cor. — Fonduri: 400 de mii coroane. — Starea depunerilor: peste 2.400,000 cor. — Primește :

Depunerii spre fructificare, dela particulari cu 4%

— Darea de venit după interese o solvește institutul separat. —

Depunerii și ridicări făcute prin poștă se efectuează cu întoarcerea poștei.

Q 2304

